

Yeni Türk Şiirinde Cami ve Ezan, Zülfikar Güngör,
Ankara: İlahiyat Yayınları, 1. baskı, 2015, 237 s.

Murat VANLI*

“*Yeni Türk Şiirinde Cami ve Ezan*”, bir milleti millet yapan unsurların başında dinin geldiği hakikatini ve din birliği olmayan toplumları bir arada tutma ve onlardan bir millet meydana getirmenin güçlüğünü dile getirerek başlamaktadır. Yazar, bir şehrin inandığı dini göstermesi açısından dinî bağları güçlendiren mekânlar olarak kilise, havra ve sinagogun ehemmiyetine kısaca değindikten sonra Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicreti sonrası Medine'de yaptığı ilk işin Mescid-i Nebevî'yi inşa etmiş olması neticesinde cami ve mescitlerin İslam şehir anlayışında en temel yapılar olarak telakki edildiği tespitini yapar. Yazar bu tespitten sonra İslam şehir mimarisinde en temel yapının cami olması sebebiyle yeni kurulan şehirlerde ve fethedilen beldelerde cami merkezli bir yerleşim oluştuğunu, yaşadığımız topraklarda bin yıldan fazla süredir hâkim olan ecdadımızın da bu anlayış neticesinde ülkeyi baştan başa birer sanat şaheseri olan camilerle donattığını belirtir.

Milletimizin hayatında bu derece önemli bir yeri olan cami ve ezanın bir milletin aynası olan edebiyatta yansımalarının muhakkak olacağı, içinde yaşadığı toplumun sözcüsü olan edebiyatçının da buna bigane kalamayacağı tezinden hareketle Yeni Türk edebiyatı diye adlandırılan Tanzimat sonrası edebiyatımızdaki cami ve ezan konulu müstakil şiirlerden tespit ettiği bir demeti ve bu şiirlerdeki dinî-edebî muhtevayı ana hatlarıyla ortaya koymuştur.

İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde edebiyatımızın önemli şairlerinin çoğunlukta olduğu toplam 28 şairin 40 adet cami konulu şiirleri; ikinci bölümünde ise 30 şairin 32 adet ezan konulu şiirleri sıralanmıştır. Bu sıralamada soyadı sırası esas alınmıştır. Her iki bölümde de edebiyatımızın seçkin isimlerinden Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, Mehmet Akif Ersoy, Tevfik Fikret, Necip Fazıl, Nazım Hikmet, Faik Ali, Ziya Gökalp, Behçet Kemal Çağlar, Arif Nihat Asya, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Kutsi Tecer, Tahirü'l-Mevlevî, Mithat Cemal Kuntay, Halide Nusret Zorlutuna, Rıfki Kaymaz, M. Akif İnan gibi bugün hayatta olmayan şairlerimizin yanı sıra modernde şiir yazmış ve yazmaya devam Ahmet Arıntürk, Muhsin İlyas Subaşı gibi şairler ve asıl mesleği şairlik olmayıp farklı disiplinlerde çalışmalarını sürdürüp şiirle de iştigal eden Yasin Hatipoğlu, Hayrettin Karaman, Ahmet Zeybek gibi

* Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (muradvanli15@hotmail.com).

şahsiyetlerin de cami ve ezan hakkında yazılmış şiirleri çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde cami ve ezanın manası, menşei, muhtevası ve tarihçesi hakkında malumat verildikten sonra Türk edebiyatındaki tezahürü üzerinde durulmuş; cami ve ezanla ilgili müstakil şiirlerin Yeni Türk edebiyatında ne gibi sebeplerle yazılmaya başlandığı izah edilmiştir. Yine bu bölümde çalışmanın çerçevesi çizilmiş, bu çerçevenin sınırlarının Tanzimat sonrası başlayıp hâlen devam etmekte olan şiirimiz olduğu vurgulanmıştır. Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî, Millî Edebiyat, Beş Hececiler, İkinci Yeniciler, Hisarcılar, Toplumcular, İslamcılar gibi okul ve topluluklara mensup şairlerden veya hiç bir gruba mensup olmayan şairlerden müstakil olarak cami ve ezan konusunda şiir yazan şairlerimizin şiirlerinin alındığı ifade edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünün ilk kısmında cami şiirlerinin muhteva değerlendirilmesi yapılmış, bu değerlendirme rakamsal verilerle de desteklenmiştir. Değerlendirmeye alınan 40 şiirden 7 tanesinin Ayasofya, 5 tanesinin Ka'be, 4 tanesinin Edirne Selimiye, 3 tanesinin Süleymaniye, 2 tanesinin Fatih Camii' si için yazıldığı; Mescid-i Nebevî, Mescid-i Aksa, Erzurum Çifte Minare, İstanbul Ağa Camii, Eyüp Sultan, Mihrimah Sultan, Rüstem Paşa, Sultan Ahmet, Edirne Muradiye, Edirne Lârî, Ankara Hacı Bayram, Bursa Ulu Cami, Azerbaycan Küba Mescidi ve Azerbaycan Şehitler Mescidi için de birer adet şiir kaleme alındığı; 4 adet şiirin de camilerin genel özellikleri hakkında yazıldığı tespit edilmiştir. Bu şiirler 8 alt başlık hâlinde tasnif edilmiş ve bu şiirlerin muhtevaları hakkında çarpıcı tespitlerde bulunulmuştur. Bu bölümün ikinci kısmında ise değerlendirmeye tabi tutulan cami şiirlerinin metinleri şairlerin soyadları sırasına göre verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünün ilk kısmında ezan şiirlerinin muhteva değerlendirilmesi yapılmış, yine bu bölümde de söz konusu şiirler rakamsal verilerle desteklenmiştir. 30 şaire ait toplam 32 adet ezan şiiri 3 başlık altında incelenmiş; bu şiirlerden 9 tanesinin sabah ezanı, bir tanesinin akşam ezanı hakkında ve geriye kalan 22 adet şiirin de genel olarak ezanın dinimizdeki yeri ve önemini yansıtırıcı bir içerikte kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bu son başlıktaki 20 şiir de ezanın fert ve toplum hayatımızdaki yeri ve önemi ile ilgili tespitler doğrultusunda kendi içerisinde 12 alt başlığa ayrılarak tasnif edilmiştir. Mezkur şiirlerin muhtevaları, tarihî ve sosyolojik durumlar da göz önüne alınarak başarılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu bölümün ikinci kısmında ezan şiirlerinin metinleri, yine birinci bölümde olduğu gibi şairlerin soyadı sırasına göre verilmiştir.

Çalışmanın sonuç kısmında yazar, dinin edebiyat üzerindeki etkisini dinimizin en önemli sembollerinden olan cami ve ezan konusunda yazılmış şiirlerden hareketle belirtmeye çalıştığını ve bunun neticesinde Kâbe ve Aya-sofya ile ilgili şiirlerin ağırlıkta olduğunu; ezan şiirlerinde ise ezanın aynı zamanda fetih ve bağımsızlık sembolü olarak da görüldüğünü, sabah ezanı hakkındaki şiirlerin çoğunluk teşkil ettiğini tespit ettiğini ifade etmektedir. Cami ve ezan şiirleri antolojisi özelliği gösterip bu alanda bir ilki gerçekleştirmiş olan *Yeni Türk Şiirinde Cami ve Ezan* isimli bu özgün çalışmanın ihtiva ettiği şiirlerin daha geniş kesimlerce rahatlıkla anlaşılabilmesi için eserin son kısmına metinde geçen kelimelerden müteşekkil sözlük eklenmiştir. Ayrıca şiirlerin derlendiği kitap ve dergiler bibliyografya kısmında verildiğinden meraklısı ve isteklisi için şiirlere ilk kaynağından ulaşma imkanı sağlamaktadır.